

TANULMÁNYOK AZ EPERJES—TOKAJI HEGYSÉGBEN.

(Jelentés az 1925—1928. évi felvételekről.)

Írta: Pálffy Móríc dr.

A) *Hollóháza és Telkibánya környéke.*

Az 1925. év nyarán az Eperjes—Tokaji hegységben végeztem geológiai tanulmányokat, és pedig a hollóházai és telkibányai völgyek közé eső területen részletesebben, a telkibányai völgytől D-re Erdőbényéig egy kb. 8—10 km széles sávban átnéztesen. A területet, amint azt a múltban báró *Richtofen*,¹ újabban pedig *Liffa Aurél*² megállapították, főleg harmadkori erupciós kőzetek építik fel. Különösen a különböző andezitek és riolitok erupcióinak korviszonyaira terjedtek ki megfigyeléseim.

Vizsgálataim alapján a Telkibánya környékéről *Liffától* leírt erupció-sorrendet megerősíthetem, de közbeiktatok még egy amfibolos riolit erupciót, egy amfibol-andezit erupciót, és az erupció-ciklus végén egy nagy piroxénandezit lávafolyást.

Eszerint az 1925-ben átvizsgált területen a következő erupciók választhatók külön:

1. I. vagy felsőmediterrán piroxénandezit. Főleg zöldköves és kaolinos tufák és lávák, valamint kevésbé bontott, igen kemény kürtőkitöltések képviselik. (Gyepű-hegy K-i és Ny-i lába, Nagy hegy, a pányoki völgyben a Nagyszró Ny-i lejtője, hollóházai völgyek alja.)

2. Szarmatakorú közönséges riolit. Különböző ki-fejlődésű lávája nagy területet borít úgy Telkibányától É-ra, mint D-re. A Gyepű-hegyen, Hollóháza és Pányok környékén az előbbi andezitre borul, a Nagy-hegyen és Pányok környékén több ponton áttörte azt.

¹ Jahrb. d. K. K. Geol. Reichsanstalt, Bd. XI, 1861.

² M. Kir. Földtani Intézet Évi Jelentése 1920—1923-ról.

3. Szarmatakorú amfibolos riolit. Telkibányától É-ra a Gyepű-hegyen és Kánya-hegyen, valamint a közöttük lévő területen több erupcióban áttöri a közönséges riolitot. Porfiros kőzet, elég nagy ortoklász és amfibol kristályokkal; közelebbi vizsgálat nélkül amfibolandezit benyomását teszi. A legteljesebb rokonságot mutatja a nagybányai Morgó-hegy³ riolitjával. Ebből a sajátságos kőzetfajból ez a második ismert előfordulás Magyarországon.

4. Szarmatakorú? amfibolandezit. Telkibányától ÉK-re a Jó-hegyen és a Veresvízi-tárna mellett, az András-bányán felül, a völgy baloldalán fordul elő; plagioklásztól és amfiboltól közép porfiros. Gyakran sok piroxént is tartalmaz. Szintén a közönséges riolitot töri át.

5. II. vagy pontusi korú? piroxénandezit a közönséges riolitot kétségtelenül áttöri Telkibányától ÉK-re a Fehér-hegyen, a gönci Nagy-Patak felső részén, hol kaolinos és zöldköves tufája is megvan. Az amfibolos riolitot a Kánya-hegyen (Zsófia-bánya) töri át. Részint fekete, néhol zöldköves, részint vörös normális kőzet.

6. III. vagy (pontusi-levanti korú) piroxénandezit erupció egészen normális kőzetből áll. A gönczi Nagy-patak mindkét gerincén hatalmas (100—150 m vastag) lávatarakot alkot a közönséges riolit és a II. andeziterupció felett.

Az amfibolos riolit és amfibolos andezit magmája a közönséges riolit magmájától átvezet a II. piroxénandezit magmájához.

B) Hollóháza és Nagy Tolcsva-patak környéke.

Az 1926. év nyarán az előző évben Telkibánya környékén végzett felvételeimet egészítettem ki a hollóházai völgyig, illetve ennek nyugati folytatásaiban a kékeddi fürdő vonaláig. Azután a hegység közepén végigvonuló zöldköves sávot tanulmányoztam a Nagytolcsva-patak mentén Háromhuta és Erdőhorváti, továbbá Magyaroska és Regéczke környékén.

A hollóházai porcellángyár környékén és tovább Ny-ra, Pányok környékén a völgyek alján zöldkövesedve előbukkan az I. piroxénandezit erupció kőzete, amit a riolit tufája és lávája fed be. A porcellángyártól DNy-ra lévő völgyben ezt még amfibolostachit is áttöri egy erupcióban, míg a II. piroxénandezit erupciót sok ponton találjuk meg, a riolitot áttörve úgy Hollóházától D-re, mint Pányok környékén, a Nagy-Oszró lejtőin.

A Nagy Tolcsva-patak felső részén Háromhuta (Ó-, Közép és Új-

³ M. Kir. Földtani Intézet Évi Jelentése 1914-ről, pag. 388.

huta) környékén, valamint Regéczke és Magyaroska környékén is a völgyek alját kiterjedt területen az I. erupcióhoz tartozó vörös, alsó részén zöldköves piroxénandezit alkotja, amit vagy közvetlenül a riolit lávája, vagy pedig az É-ről lenyúló p i r o x é n a n d e z i t l á v a t a k a r ó (III. a n d e z i t e r u p c i ó) borít be, normális állapotban megmaradt vörhenyes vagy világosszürke kőzetével.

A riolitot a Regéczi Várhegytől keletre egy kisebb erupcióban a m f i b o l o s t r a c h i t törte át, míg az egész területen szétszórva számos erupcióban a II. piroxénandezit fekete, széleinek mentén gyakran kissé zöldkövesedett kőzete is áttörte. A riolit lávája felett pedig a n o r m á l i s p i r o x é n a n d e z i t l á v a t a k a r ó következik.

A Regéczi Várhegy kúpját a m f i b o l o s d a c i t alkotja, ami ott a II. piroxénandezit-erupció fekete kőzetét törte át, egy új tagot alkotva a múlt évi jelentésben kimutatott erupció-sorrendben. Ez az amfibolos dácit-erupció a II. piroxénandezit-erupciót határozottan áttöri, de az andezit lávatakaróhoz való viszonyát nem lehet megállapítani.

A Nagy Tolcsva-patak felső részén, Óhuta környékén, valamint a Regéczi Várhegyen s attól Ny-ra Fony irányában, igen erős k o v a s a v a s f o r r á s o k lerakódásai láthatók, amik részint a riolit-erupciót, részint pedig az amfibolos dácit erupcióját kísérték.

C) *Kis Tolcsva-patak és Erdőbénye környéke.*⁴

Az 1927. évben a Tokaji hegység középső részének részben zöldkövesedett andezitekből álló területén további tanulmányaimat folytattam. E vizsgálatok részben a Kis Tolcsva-patak völgyére, részben Erdőbénye környékére terjedtek ki.

A Kis Tolcsva-patak és mellékvölgyeinek alját azok a részben vörhenyes színű, részben azonban erősen zöldkövesedett s néhol pirittel hintett p i r o x é n a n d e z i t e k építik fel, amiket 1926. évi jelentésben a Nagy Tolcsva-patak környékéről említettem s amiket az 1925. évi jelentésben leírt erupció-sorrendben jelzett I. a n d e z i t e r u p c i ó h o z számítok. Kis területen a Kis Tolcsva-patak völgyében ennek az erupciónak zöldköves, agyagos tufája is felszínre kerül. Ezt az andezit erupciót néhány ponton (Eperjeske, Prücsök-hegy, Rugyi-hegy s ezzel szemközt D felé a völgy jobb oldalán) tömör, nagyrészen fekete p i r o x é n a n d e z i t törte át, amit a II. a n d e z i t e r u p c i ó h o z számítok. A völgyek magasabb lejtőin az első andeziterupció fölött a III. a n d e z i t

⁴ Az 1925—1926. évben végzett felvételeket illetőleg l. P á l f y M. dr.: Adatok a Tokaji hegység harmadkori erupcióinak korviszonyához. Földtani Közlöny, 1927, LVII, pag. 67—71.

erupció szürke és vörhenyes normális lávatakarója következik, ami É felé az óhutai, Ny felé a baskói gerincre húzódik fel.

A Kis Tolcsva-patak völgyének felső részén és a jobboldali gerincén az I. piroxénandezit felett hatalmas riolit-tömeg van, ami a II. (szarmatakor) rioliterupcióhoz tartozik.

Erdőbénye környékén az I. andeziterupció kőzete már csak kevés helyen bukkan a felszínre. Ide kell számítani a község DK-i végén a Ravaszmáj kőzetét, az Elő-hegy DK-i lejtőjén előbukkanó andezitet és az abaújszántói út alatt, a Liget-majortól K-re lévő völgy pirittel impregnált zöldköves andezitjét.

A terület nagyrészt a szarmata korú riolit építi fel, amelynek tufája a Ravaszmáj oldalán a régóta ismeretes szarmatakorú kőületeket zárja magába.

A riolit mélyebb részét helyenként igen nagy vastagságban horzsköves riolitbreccsa alkotja, gyakori obszidián zárványokkal. Ez a breccsia Erdőbényétől É-ra a Nagymondoha D-i oldalát kb. 320 m t. sz. f. magasságig építi fel.

A riolittal Erdőbényétől Ny-ra és DNy-ra több erupcióban a II. piroxénandeziterupció törte át. Ilyenek vannak a Várhegyen, az Erdőbénye-fürdő völgyének baloldalán, a Bogdánon, Rakattyatetőn, Kisbércen, a Mélypatak Aranyárok nevű mellékvölgyének bal gerincén, stb. Az utóbb említett andeziterupció mellett a riolittufa sűrűn van pirittel behintve, ami kevés aranyos ezüstöt is tartalmaz.

Úgy az utóbb említett pirites impregnációban, mint az abaújszántói út alatt előforduló zöldköves andezitben kutatások is történtek, de azok kielégítő eredménnyel nem jártak.

A Nagy-Osztvér É-i oldalán lévő patak bal — közel KNy-i irányú — mellékvölgyének egyik kis mellékárkában az agyagos riolittufa különösen hasadéakai mentén szintén tartalmaz piritet, melyre csekély aranyos ezüst tartalma miatt szintén kutattak, de lényegesebb eredmény nélkül.

STUDIEN IM EPERJES—TOKAJER GEBIRGE.

(Auszug des ung. Aufnahmsberichtes 1925—1928.)

Von Dr. M. v. Pálfy.

A) Umgebung von Hollóháza und Telkibánya.

Im Sommer 1925 studierte ich den zwischen die Täler von Hollóháza und Telkibánya entfallenden Teil des Eperjes—Tokajer-Gebirges